

Weeks before the end of Simic's Laureate run, he and fellow poet Tomaž Šalamun caught up with each other over the phone 2008.

Чарлс Симић и Томаж Шаламун

ПОЕЗИЈА КАО СТАЛНА ПРОМЈЕНА

У савременој поезији, шапат често ствара веће таласање од викања. Чарлс Симић и Томаж Шаламун, који су поријеклом из Србије и Словеније, били су годинама на маргини прије него што су постигли успјех код америчке публике. То мало нешто (*That Little Something*), Симићево најновије издање, његова је деветнаеста збирка; Шаламун је до данас написао и издао више од тридесет књига поезије, укључујући и најновију Шума и калежи (*Woods and Chalices*). Симићево проглашење за пјесника лауреата САД у 2007. било је значајно у више погледа – као

врхунац његовог успона до највиших положаја савременог пјесништва, и као знак америчког удјела у свјетској књижевности и његовог распрострањеног утицаја на нове генерације писаца, који је ферментисао већ деценијама. Шаламунова звијезда уздигла се захваљујући његовој популарности међу млађим пјесницима, као и помоћи његових пријатеља, укључујући и једног пјесника лауреата.

Неколико недеља пред крај Симићевог мандата, Шаламун и он су се сложили да се чују и размјене новости телефоном. Једноставно чаврљање о времену прерасло је у разговор који се дуго задржао на прошлости, завирио у будућност, и који се често претапао у смијех и топлину.

Никол Стајнберг

¹ Овај разговор појавио се, заједно са тридесет четири друга, у зборнику *BOMB: The Author Interviews* (<https://shop.bombmagazine.org/products/bomb-the-author-interviews>), 22. септембар 2008.

Томаж Шаламун: Како си, Чарли?

Чарлс Симић: Добро. У Њу Хемпширу пада киша. Коначно имамо добру, солидну љетњу кишу.

Т. Ш.: Овдје у Словенији је баш обратно. Било је пуно кише и данас је боље.

Ч. С.: Кад смо код времена, недавно сам приликом једног читања морао представити Чарлса Рајта. Поново сам ишчитавао његове пјесме, и запало ми је за око да је скоро свака од њих временска прогноза. Сунчано је, облачно је, задувао је вјетар, зима је, пада понека пахуља... Јеси ли икада као писац био до те мјере опсједнут временом?

Т. Ш.: Не у писаном облику. Али користим вријеме, на неки начин, када не желим да говорим о другим стварима. А то је некаква форма, примјер енглеске методе за успостављање неутралности и дистанце. Али Чарлс Рајт, он себе поставља усред времена, у свом дворишту, и то вријеме представља цјелокупну слику.

Ч. С.: То је заправо стари трик. Рана поезија – Чосер, или средњовјековне српске народне пјесме – често помињу вријеме на почетку. Зар не? „У мају, кад поју птице, повео сам младу дјеву са собом у шетњу”, или тако нешто. Након што сам прочитао Чарлса, почео сам примјећивати то и у својим старим пјесама, као да су доба дана и стање неба нешто неизбјежно у поезији. Па ипак, доста сам другачији тип пјесника од Чарлса Рајта.

Т. Ш.: По нагону зависим само од свог унутрашњег времена. Не примјећујем шта је напољу. Кад се језик пробуди, има само сопствено вријеме. Онда не знам

чак ни какво је вријеме око мене. У својој поезији ти не говориш о времену јер све је толико јасно. Могуће је окусити, чак и намирисати историју, а ту је и присуство твоје мајке, на примјер.

Ч. С.: Да, отац ми је опсједао ранију поезију, али како старим, мајка је све више ту. У сваком случају, разлог што сам поменуо вријеме јесте ваљда то што толико пљушти киша. Промјене времена су ван града много упечатљивије и значајније него у граду.

Т. Ш.: У више наврата казао си ми да си сада пјесник Њу Хемпшира. Твоја „времена” за мене су невјероватна. На примјер, твоје вријеме је оно што си ми рекао о оцу, како је проучавао Гурџијева. Оно је чак повезано и са Парацановим или Јерменијом. Али, зачудо, не осјећам никакво њухемпширско вријеме код тебе. Осјећам Париз, осјећам Менхетн наравно, чак и Марибор, када си био у затвору, о чему си написао: „Лежао сам на поду када ми је било десет година, у затвору у Марибору”, који је у Словенији, одакле сам и ја.

Ч. С.: Нисам био у Марибору од 1948. године (*смије се*), али се слажем с тобом. Нисам њухемпширски пјесник јер ми је машта другдје. Моја машта је закупљенија Њујорком него било којим другим мјестом. Али кад живиш окружен дрвећем и шумом, као ја, не можеш а да не пишеш о дрвећу и шумама.

Т. Ш.: Али твој Њујорк, тај Њујорк из педесетих година, нестао је. Као што је Париз из педесетих нестао, а то је био дјелимично и мој Париз. Бити у могућности да те ишчитавам, да искусим како си носио неки одјевни предмет и побјегао, како си спавао са различитим женама,

осјетио како је једна жена дисала, уплашио се и отишао – тај свијет више не постоји. Или кад си пошао у ону специјалну окултну књижару; сад сам заборавио коју. Имао сам слично искуство у Паризу, када сам отишао на окупљање астролога. Ти људи су се јако разликовали, али изгледали су као племе. Некако су имали ту тотемистичку основу.

Ч. С.: Тачно је. Специфично *џај* Њујорк: езотерични кружоци, свет који се занима за источне религије, окултно и тако даље – данас кад сам у граду, не познајем никога кога то занима. Кад пишем о граду, често се сјетим подрума књижаре „Вајзер”, гдје сам провео толико времена.

Т. Ш.: Да, сјећам се да нисам могао ни гледати књиге, јер људи су били тако посебни, толико различити.

Ч. С.: Дозволи да промијеним тему. Како пишеш? Знам да волиш да се осамиш и проводиш дуге временске периоде пишући пјесму за пјесмом.

Т. Ш.: Некад је било тако. Сад ми није потребна изолација. Обично пишем док путујем. Не пишем кад сам буржујски отац, дјед, муж. Али чим се покренем, кад путујем, почнем нешто да жврљам.

Ч. С.: Можеш ли писати у авиону?

Т. Ш.: Да, могу. Али с успонима и падовима и притиском, можда то и није најбоље за моје срце. Али да, пишем у авиону. Најбоље пишем кад сам анониман: у великом граду, у кафићу, док разгледам, кад залутам. За прави интензитет, идем на она италијанска мјеста: Чивитела Ранијери, Бољаско, у Задужбину Санта Мадалена. Само што је тамо толико лијепо да постоји опасност да поезија постане сувише естетска.

Ч. С.: Ето, ја могу да пишем само код куће. Морам бити у својој соби, у близини кревета, јер волим да легнем кад пишем. То је моје омиљено мјесто. (*Смије се.*) Прије неколико година био сам на веома лијепо мјесту на Медитерану. Размишљао сам о многобројним стварима које сам намјеравао урадити тог дана, али ми никада није пало на памет да почнем писати, јер писање повезујем с кућом.

Т. Ш.: И ја могу писати код куће, посебно ако сам сâм у кревету; језик ме просто салети. Притом, не могу писати ништа сем онога што касније објављујем као поезију. Кад сам био веома млад Васко Попа ми је рекао: „Томаже, можда и јеси добар пјесник, али престани писати оне ситне рецензије, јер ти си из веома мале културе. Ако то будеш и даље радио, никада нећеш доживјети успјех као прави пјесник, постаћеш *кулшурник*.” Послушао сам га. Осакатио ме је! Сад сам инвалид. Имам само своју поезију, ништа више. Али и даље мислим да је то био добар савјет.

Ч. С.: А ја сам почео писати поезију на енглеском, мада ми, наравно, енглески није био први језик. Имао сам два језика у глави: енглески и српски. Добра ствар била је та што тада нисам познавао српску поезију; претходно сам учио нешто у школи у Југославији, али не много.

Т. Ш.: Али познавао си француску поезију, зар не?

Ч. С.: Познавао сам француску поезију захваљујући томе што сам похађао школу у Паризу. Мучили су нас тако што су нас тјерали да учимо напамет пјесме Рембоа, Верлена и Бодлера. Мрзио сам то.

Т. Ш.: И ја, али волио сам Рембоа. Имали смо заиста доброг професора француског, и једини стварни утицај на мене у тинејџерском добу имао је Рембо, посебно Рембо и Лотреамон, а не словеначки пјесници, осим Жупанчича који је био словеначки Витман. Тако је Витман, преко Отона Жупанчича, утицао на мене.

Ч. С.: То је занимљиво.

Т. Ш.: Кад смо се 1972. упознали у Ајови, у том периоду сам те читао, и читао сам те као француског и српског пјесника. И мени је то било веома чудно и толико другачије од остале поезије коју сам читао, рецимо Боба Перелмана или Ешберијеве *Три њјесме*. Мислим да си полако, заиста полако тектонски помјерио континент. Као камен који пада посред америчког срца. За три, четири, пет деценија, потпуно си престројио не само америчку поезију каква јесте сада већ и историју америчке поезије. Слажеш ли се?

Ч. С.: То је превелика похвала за мене да бих је схватио озбиљно. Све што сам икада урадио била је нека врста случаја. Стварно нисам имао никакве могућности да постанем српски пјесник јер нисам знао ништа о српској поезији кад сам почео. Био сам имигрантски клинац с ужасним страним нагласком, тако да је рецитоване ових пјесама пред разредом у Паризу било понижење; било је грозно. Тек касније сам схватио, боже, па ја стварно волим ове пјесме и ове пјеснике. Кад сам почео да пишем на енглеском, заинтересовао сам се за америчку поезију. Први пјесник ког сам заволио био је Харт Крејн, што је помало сулудо, јер нисам разумио ни једну једину ријеч; једноставно ми се свиђало како је

звучало. (*Смијех.*) А потом су на мене утицали Волас Стивенс и Вилијамс. Чим сам се иселио из куће у Чикагу 1956, упознао сам људе који су се бавили књижевношћу и расправљали смо о америчкој поезији. Толико сам се посветио америчкој поезији и стално сам мијењао мишљење о томе како желим да пишем. Тек годинама касније стао сам и рекао себи, па, чекај мало, да видимо како изгледају српска, словеначка и хрватска поезија.

Т. Ш.: Можда ипак носимо нешто у генима, јер иако ниси читао српску поезију, некако ниси био ни толико далеко. Такође, желим да те питам о оној фотографији из 1957. у Оук Парку, у Илиноису, а неким платнима које си насликао.

Ч. С.: (*Смије се.*)

Т. Ш.: С тим сликама заправо можеш завршити академију у Европи.

Ч. С.: Па почео сам сликати много раније него што сам почео писати поезију и помало сам замишљао да ћу бити сликар. Дакле, то ми је било у средишту пажње док нисам напунио двадесет пет или двадесет шест година и схватио да ми је поезија важнија.

Т. Ш.: Невјероватно. Никада нисмо разговарали о томе и нисам то знао. Мора да си врло пажљиво проучавао Сезана. Формално сам историчар умјетности и више волим да проучавам умјетност него књижевност.

Ч. С.: О, па да, наравно. Оно што сам научио о модерној књижевности и надреализму нисам научио читајући књиге о модерној књижевности и надреализму већ књиге о кубистима, дадаизму и слично, посматрајући визуелну умјетност.

Т. Ш.: Имао сам „епизоду” као визуелни умјетник, и тако сам први пут дошао у Америку. Дакле, стигао сам 1970. године као излагач у Музеју модерне умјетности, као концептуални умјетник, члан словеначке групе ОХО.

Ч. С.: Какав рад си излагао?

Т. Ш.: Била је та група која се називала ОХО, и њихов предводник Марко Погачник био је у војсци. Кад сам, као у откровењу, видио стог сијена из аутобуса, знао сам. Рекао сам, ја сам један од вас, хајде да нађемо најбољу галерију у Југославији. И урадићемо то другачије! И тако смо добили најбољу галерију у Југославији, штампан је каталог, и у Немачкој га је видио Кинастон Мекшајн, кустос МОМА-е, који је припремао прву велику међународну изложбу концептуалне умјетности под називом *Информација*. И у јулу 1970. замолили су ме да учествујем на изложби, па сам провео мјесец дана у Њујорку, што ми је из темеља промијенило живот. Јер Њујорк је био тако невјероватна експлозија у поређењу с оним што сам знао у Европи у то вријеме.

Ч. С.: Које дјело си изложио?

Т. Ш.: Приказивало је моје стопало изнад ватре на снијегу и писало је „42 степена”. Или је била једна фотографија с натписом: „Одавде доведе...” Не сјећам се! Сад је то толико досадно послије четрдесет година понављања такве дишамовске салонске умјетности, али онда је то била бомба. Био сам веома близак Михаелу Хајцеру и Ону Кавари а да то нисам ни знао. Мјерио сам се сваког јутра и слао разгледнице свом млађем брату Андражу, који је сликар, у то вријеме био

је један од пет чланова ОХО групе, сваког дана, мјесец дана, са реченицом: „Данас сам висок 180,3 цм”, или: „Данас сам висок 180,1 цм.” И нисам знао да је Он Кавара у то исто вријеме писао: „Још сам жив, још сам жив, још сам жив.” Али оно што ме је спријечило да наставим с овим јесте то што су остали умјетници као Хајцер, Кристо, Сол Левит, сви тражили 100.000 долара за своје следеће пројекте. А ја сам био Словенац, један просјак. Схватио сам да то није ствар за мене. Историја је већ изабрала јунаке.

Ч. С.: Невјероватно. Зар ниси такође упао у невољу око неке политичке поеме кад си почео писати поезију?

Т. Ш.: Јесам, то је било '64. У Љубљани је постојао веома важан културно-књижевни часопис *Перспективе*, који је узео став против званичне партијске линије. Преводили су Хајдегера, Мерло-Понтија, Ролана Барта, ауторе *Tel Quel*-а. Кад су догурали на границу укидања, именовали су ме за одговорног уредника јер су хтјели да сачувају часопис постављањем невиног младића на тај положај. И онда сам објавио пјесму, коју сам сматрао benignом, ништа посебно, али су владини идеолози мислили да сама пјесма, као и гест што сам постављен за одговорног уредника, представља такав преступ да сам завршио у затвору. Међутим, реакција *Le Monde*-а, *New York Times*-а, *Corriere della sera*-е, била је толико снажна да су ме само избацили из затвора послије пет дана. Изашао сам као културни херој и то је била веома јефтина слава. Схватио сам да морам постати стварно добар пјесник да заслужим своју славу. (*Смије се.*)

Ч. С.: Је ли било ичег у пјесми?

Т. Ш.: Био је стих: „Социјализам *à la* Луј XIV.” И у једном стиху, „крепана мачка”. Но нисам имао појма да се министар унутрашњих послова звао Мачек, тако да је то схватио лично. Године средином седамдесетих биле су стварно лоше и мислим да су оне најмрачније политичке године у Европи: кад је убијен Алдо Моро, отет Шлајер, а Брежњевљева доктрина била толико јака. По повратку из Америке, из Ајове 1973, био сам уништен. Нисам могао да зарађујем. Репресија нада мном у Словенији престала је само због америчког PEN-а. Дакле, Америка ме је заиста спасла неколико пута.

Ч. С.: Испрва ниси хтио да будеш политички пјесник, зар не?

Т. Ш.: Тако је. Али пошто је систем тада био веома софистициран, кад сам изашао из затвора, људи из тајне службе – из Удбе – говорили су: „О, остали сте без горива, не пишете више протестне пјесме.” Моја друга књига, и даље самиздат, била је о лептирима, ни о чему. Било је то субверзивније него да сам писао протестне пјесме, јер влада је морала да покаже свој плурализам и демократију. Треба бити веома прецизан да вас не подмите или не искористе.

Ч. С.: И пјесме које си отада издао, имале су тренутке кад су бивале политички тумачене. Да ли размишљаш о политици?

Т. Ш.: Па, борио сам се да будем слободан кад пишем. И сама ова чињеница била је субверзивна, те отуда политичка. Али, рецимо, током ратова на Балкану, кад су Бродски и Милош били у стању да нешто напишу, потпуно сам заћутао. Нисам написао ни један једини редак од '89. до '94. Напросто сам престао да пишем.

Ч. С.: Било је превише депримирајуће. Узнемиравам се скоро свакодневно због ствари које се догађају у свијету. Али рећи: „Сад ћу написати пјесму о неправди било гдје на свијету”, то код мене не функционише.

Т. Ш.: И мислим, све и да намјераваш показати тај бијес или потиштеност, не би могао писати добру поезију. Међутим, бити напросто оно што јеси, бити слободан кад пишеш, то је такође средиште стварне одговорности свијета. Стога, твоја слобода јесте политички чин.

Ч. С.: Мислим, такође, да је за нас који памтимо комунизам, програмска политичка поезија ужасна асоцијација. Помислиш на све оне језиве пјеснике...

”Новинари би питали:
Како је *џо биџи* пјесник
лауреат*џ* у земљи у којој
нико не *чиџа* џоезију?
Нисам рекао оно што сам
хтио да кажем: *Серетиџ*.

Т. Ш. ...Или чак на велике пјеснике који су учинили велике ствари, као што су Неруда или Елијар.

Ч. С.: Управо тако, који су завршили пишући усране пјесме као подршку неком диктатору или политици. Ево нешто што ме занима: искуство пјесника у Сједињеним Државама у поређењу с остатком свијета. Шта мислиш о гледишту по ком су пјесници у Сједињеним Државама маргинализовани док су пјесници другдје више цијењени?

Т. Ш.: Да то није тачно. Толико људи проучава поезију, постоји толико нових

часописа и нових одважних аутора, веома живахна сцена.

Ч. С.: Слажем се. Погледај само све курсеве за креативно писање, сва читања, све веб-странице. Током протекле године, као пјесника лауреата, заиста ме је изненадило како су се Американци привикли на идеју о поезији. Кад сам почео педесетих година, људи заинтересовани за савремену поезију били су као неки култ.

Т. Ш.: Чак је и оно што моји студенти на Универзитету Ричмонд сами открију неvjероватно. Њихова мотивација, такмичарски дух, љубав према томе и дивљење старијим пјесницима су несвакидашњи. У Европи се уопште не може наћи оваква публика за пјеснике.

Ч. С.: (*Смије се.*) Кад сам постао пјесник лауреат, први који су ме интервјуисали биле су велике телевизијске станице: ABC, NBC, уобичајена мјеста. Новинари би питали: „Како је то бити пјесник лауреат у земљи у којој нико не чита поезију?” Нисам рекао оно што сам хтио да кажем: „Серете.” Умјесто тога, рекао бих: „У овој земљи не постоји колеџ или универзитет који нема програм читања поезије, или га није имао у посљедњих двадесет или тридесет година.” Био сам у публици кад си читао, Томаже, а твоје пјесме су оригиналне и није их лако пратити, па ипак, нисам имао утисак да је публика имала потешкоћа с њима.

Т. Ш.: Апсолутно. Али не бих био нигдје без пријатеља, посебно тебе, јер ти си ме ставио на мапу. Године 1984. отишао сам код видовњакиње са младим словеначким пјесником Алешом Дебељаком, и видовњакиња ми је рекла: „Писмо ће стићи из земље у којој сте већ провели

много времена. Пријатељ ће вам написати писмо које ће вам промијенити живот.” Почела је да те описује тачно у детаљ. Знао сам кога описује. И 1986. написао си ми писмо: „Срео сам Боба Хаса и разговарали смо о Вама, и разговарали смо са Даном Халперном; он ће објавити књигу.” А ова књига мојих изабраних пјесама, коју је 1998. објавила „Еско Press”, промијенила ми је живот.

Ч. С.: Па, стварно имаш много поклоника међу млађим пјесницима.

Т. Ш.: Захваљујући тој подршци. А имао сам још једну генерацију која је била заинтересована за мој рад. Један сам од најсретнијих европских пјесника; изузетно сам захвалан на томе како се према мени поступа у Америци. То је скоро неvjероватно.

Ч. С.: По једном заједничком пријатељу и уреднику, твоје књиге се такође добро и продају у овој земљи.

Т. Ш.: Па... Релативно. (*Смије се.*) Гледам Амазон. Ти се добро продајеш и Боб Хас се добро продаје, али преводи се не продају добро. Ипак, можда довољно да се понадам да ћу наставити. Досад имам десет америчких књига, а нема много живих европских пјесника који то имају.

Ч. С.: Постоји једно питање у вези с којим сам јако радознао: мислиш ли да се америчка поезија мијења?

Т. Ш.: Да, америчка поезија се *стнално* мијења. Толико пјесника нестаје, сцена се мијења, а ипак остаје неизмјерно јака. Такође је много здравија у поређењу с визуелним умјетностима, где кустоси тероризују умјетнике. Више не дозвољавају слике. Поезија је много искренија, много здравија.

Ч. С.: Што се дешава у Словенији?

Т. Ш.: У Словенији имам среће што су ме прихватили Америка и свијет, што сам доста превођен, па ми је дозвољено да наставим с објављивањем нових књига. Имао сам среће што сам био у могућности да постанем мост. На примјер, Ричард Џексон и његови студенти долазе у Словенију и имамо два међународна фестивала: Виленицу и Медану. Словеначка поезија је врло присутна у Сједињеним Државама, као и америчка овдје, више него у Њемачкој, на примјер.

Ч. С.: А шта је с европском поезијом, источном и западном? Што мислиш, гдје се пише најзанимљивија поезија?

Т. Ш.: У Пољској.

Ч. С.: И даље?

Т. Ш.: Да. Ирска поезија, пољска поезија, а затим... Не знам довољно о Трансилванијском басену, али чини се да Румунија има врло, врло добре пјеснике. У протеклих двадесет година нису имали пуно контаката са Западом, али имају велике пјеснике. Млађи пољски песници су заиста солидни. Како ти просуђујеш?

Ч. С.: Слажем се, словеначка поезија је заиста солидна. Мислим да је и српска веома добра. Имаш Милана Ђорђевића, Душана Новаковића, Радмилу Лазић, Нину Живанчевић, и неколико других. Познајеш ли Миланов рад?

Т. Ш.: О, дефинитивно. Обожавам га. Посебно у последњих петнаест година. Он је велики свјетски пјесник и тренутно најбољи живи српски пјесник.

Ч. С.: Слажем се. Још се може наћи изненађења у бившој Југославији, или како год хоћеш да назовеш то мјесто. Руска поезија је занимљива. Видио сам неколико антологија с великим бројем врло младих пјесника за које никада нисам чуо. Руска поезија изгледа много интензивнија, много живља од онога што се догађа у Француској и Италији, као и у Шпанији. Недавно сам разговарао с једним шпанским писцем и рекао ми је: „Не дешава се много тога у шпанској поезији.” Наравно, не можемо бити сигурни да је заиста тако, јер преводи нове поезије често нису доступни.

Причај ми о свом преводилачком раду. Преводиш ли сопствену поезију?

Т. Ш.: Као писац, ја сам мјесечар. Не знам шта радим. Као преводилац своје поезије, радим попут дрвосјече с рјечником и покушавам бити тачан и прецизан. Углавном морам себе преводити, јер пишем само на словеначком.

Ч. С.: Никад нисам себе преводио. Увијек ме запањи то што неко уопште улаже напор да ме преведе. Мислим, имам преводиоце на више мјеста, људе које раније никад нисам срео, који ме преведе на арапски, шпански, норвешки, мађарски. Труд љубави, претпостављам.

Т. Ш.: Да. Сјећам се да сам био веома снужден кад сам преводио твоје изабране пјесме на словеначки и радио сам то полако, полако. Чинило се лако, али није стварно функционисало – до краја сам остао незадовољан, а онда, не знам шта се десило. Након што пола године нисам радио на том преводу, провео сам можда десет дана с њим, унио неке промјене, и успјело је. Био сам веома срећан.

Ч. С.: Мислим да то мора бити начин на који се ради на преводима. Искусио сам

исту ствар много пута. Постоји просто објашњење. Увијек тражимо неки еквивалент, језик који се некако приближава ономе што је речено у оригиналу. И врло често ти у датом тренутку једноставно не падну на ум праве ријечи или прави фразем.

Т. Ш.: Настојим да будем директан колико је могуће, дослован колико је могуће. Још се сјећам како је Маргерит Јурсенар, на примјер, преводила Катула. Било је то као да је прочитала страницу, а онда сама урадила нешто друго. Таква је француска традиција превођења. Њемачка традиција је посве другачија. Словенци преводе више као Нијемци. Све то зависи, али плашим се преводилаца који мисле да могу да побољшају изворник, или искористе други језик, да изведу то на другачији начин. Обично не иде тако.

Ч. С.: Слажем се. Увијек почињем скромно. Желим бити што дословнији. Не желим да се намећем, и заиста се бојим да сам превише слободан, чак и кад се то чини неопходно. Чак и тада, то је скоро богохуљење; светогрђе је да се осјетиш слободним да нешто драстично промијениш у преводу. Покушавам бити вјеран. Али, наравно, понекад то није могуће.

Т. Ш.: Кад ћемо се видјети? Хоћеш ли ове године ићи у Белинцону у Швајцарској? Рекао сам им да би требало да те позову, обећали су да хоће.

Ч. С.: Не бих ишао сад. Толико сам срећан што сам овог љета код куће након девет мјесеци непрестаних узбуђења. Путовао сам сваке недеље између Њу Хемпшира, Њујорка и Вашингтона. Било је исцрпљујуће.

Т. Ш.: Каква је ситуација? Пошто си пјесник лауреат, имаш ли канцеларију у Вашингтону?

Ч. С.: О, имао сам веома лијепу канцеларију у Конгресној библиотеци насупрот Капитолу, али сам се повукао. Нећу остати другу годину.

Т. Ш.: Можеш ли се повући?

Ч. С.: Да, наравно, могу се повући. Слободна земља. *(Смију се.)*

Т. Ш.: Дакле, био си тамо само годину дана?

Ч. С.: Да, био сам пјесник лауреат до првог јула. Напросто ми је било превише. Дао сам најмање педесет или шездесет интервјуа и било је безброј других ствари које сам морао да урадим. Добијао бих сваки дан тридесет мејлова у вези с поезијом. Довољно да замрзиш пјеснике и поезију. Доста! Знаш већ, желим да радим и нешто друго.

Т. Ш.: Да, да...

Ч. С.: Рецимо, да сједим мирно с чашом вина и причам са својом мачком. *(Смијех.)*

(С енглеској превела Марија Берјам Пеликани)